

Shihweta sha Shikati Kamanakao 1
Kuyuwa 30th, 2002. Gumare

Watshara! Watshara!

Bagaetsho, ke leboga thata go bo Modimo o ratile gore re tle re kopane gape. Ke ntse ke le nyoretswe thata. Ka jalo, Ke itumela thata ha Modimo ore pepetleditse go hithela mo tsatsing jeno.

Ke ngwaga wa rona wa boraro re ntse re tla go kopanela mokete wa go tsosa ngwao ya rona. Le gonna le sebaka sa go kanoka go bona gore re tswa kae, re ya kae. Bagaetsho nte ke simolole ka go le akgalo. Mokete o wa lona, o gola ngwaga le ngwaga. Batho banna bantsi go heta ha dingwaga di thatologana. Ditiro tsa lona di nna dintsi ebile di kgatha ngwaga le ngwaga. Botswerere jwa lona jwa go dira dithulaganyo tsa lona boa a gola. Ngwaga le ngwaga re bona dihathego tse di sha. Se se supa pa fa lole masupa tsela, ebile le merafe e mengwe e simolotse go dira jaaka lona, ba tshwara mekete, ke selo se sentle, go tla re re ba etele re ba rotloetse. Ke rata lwa ipelafatsa ka selo se lo se dirileng. Gone go sena gope ko Bayeyi be kopanang teng ele morafe. Ka jalo re ne re sa kgone go ikakanyetsa, go ipua, go itshekatsheka jaaka re dira gampieno. Fa morafe o sa kgone go dira jalo, o a akanyediwa, o sekasekelwa, o direla tshwetso. Sa one ke go ee hela. Se ke one

mathata a go thoka boeteledipele. Ke rata go le akgolela bokao jo, le tiro e ntle ya lona. Tshwarang hela jalo, bontsi bo tla bona lesedi, mme bo tla tla. Fa ba tla ba amogeleng ka diatla le mewa e mentle, lo leboge Modimo.

Mo mosong ono ke rata go bua ka ditiro tsa rona tsa ngwaga one. Selo santlha, ke sethabelo se re phaketseng re se dira. Sethabelo, se ke go leboga Badimo ba rona ka phenyo ya tsheko ya rona. Re ba leboga go memagane. Ba re ratile, ba re etelelapele, ba bo bare tlodisa molapo. Ke rata go leboga bagaka ba rona ba pele, ba ba neng ba boga, ba diila, ba thapadiwa, ba sotlega, ba golegwa, ba iteewa, ba bo ba tsena kgolegelo, hela ka gore ke Bayeyi, eseng ka molato ope fela. Batho ba ba neng ba tsena mo seemong se, ba bantsi, mo ke sa kakeng ka kgona go ba balolola botlhe. Mme ke kopa gore ke nopole ba se kae, ba e rile ke bala ditso, ka kopana le maina a bone. Ke kopa maitshwarelo fa ke ka tlogela bangwe, e tla bo e le kitso ya ditso ya me ee thaelang ka ntata ya gore ditso tsa rona ga di rutwe mo dikweleng. Ke rata gore re eme ka dinao, re nne ka tidimalo motsotso, re gopole ba ba latelang, ba ba neng ba tsena kgolegelo ba lwela ditshwanelo tsa Bayeyi: Bone ke bo Rre Pitoro Seidisa, yoo neng a tshwarelwa go kwala loleme lwa Seyeyi. Ba ba latelang bone ba ne ba tshwaela go lwela bogosi jwa Bayeyi: Rre Naga Ovuya, Rre Boitshwarelo Jane, Rre Chomo Saudu, Rre Sauqho

Goipatwabotho, Rre Ozoo Salepito, Rre Ramaeba Mosupukwa, Rre Sebobo Sashando. (Ask for more – ko go SS.

Bagaetsho ke rata go le itsisi gore, ha gare ga rona jaana, go na le batho ba ba neng ba le teng ka 1948, fa Bayeyi ba seka, ba boa ba atholelwa gore ba ka nna le dikgotla tsa bone. Ke rata gore ba eme lo ba bone – bangwe ba bone ke bo rre Motsamai Mpho, Samoka Samati, Sekeletu Seidisa, Zhamu Marotsi, Kenewang Mandja, Hauqhaho Muxhaakhwe, Mandja Samaera-

Ask for more)

Le ope hela yo ke sa mmalang, ke kopa a eme lo mmone. Bagaetsho, batho ba, ke bone ba ba re tlisitseng ha re le teng gampieno. Kana gatwe, letlhaku le lesa, le agelwa mo go le le gologolo. Re ne re anywa maano mo go bone. Ba re lemotsha diphoso tse di neng di dirahetse ka 1948, mme ba dira gore redi tile. Sekai, Lo a itse gore ba ba neng ba re ruile ba be ba bua gore, ke eng leina la kgosi le ne le sa bolelwe pele ga pego. Ke gore erile ka 1948, ga bolelwa gore Mbwe Baruti ke ene yoo tla pegwang kgosikgolo ya Bayeyi. Erile bosigo a tshwanetse go pegwa,

Batawana ba lala ba mo tshosa, a bo a tshaba. Ka jalo Bayeyi ba sala ba sena kgosi kgolo, ba boela ka fa tlase ga Batawana. Ditshimega tse, ke tsone matho a rona, go hitha ha re leng teng. Ka go hitha leina la kgosi, le bolelelwa bagolo hela, ba ba neng ba le mo mokgathong wa rona, Bayeyi ba ne ba swabisa Batawana go dira maritshwa a bone a gale. Ke sone se le utuleng ba tsositse modumo ka kang ya teng, gore ba leke go re kgaoganya ka ditontokwane.

Sethabelo se, ke sa bone, le badimo ba rona hela rotlhe jaaka re le ha. Re le Bayeyi re dumela gore Badimo ba rona ba nna le rona ka metlha yotlhe. Baa re kaela, ba re etelelepele, ba re omanyane fa re sa dire sentle, ba re tshegetse, mme ba re kopanye le Modimo. Mo letsatsing la gompiano re ba lebogela phenyo ya rona. Go ne gole bokete, re ne re sa solofela katholo e e tla reng a merafe e lekalekane, go senne morafe oo fa godimo ga omongwe. Lo itse mathata otlhe a reneng re na nao. RE ne re sena madi, mme ka lesego la Modimo, le go rata ga Badimo ba rona, re kgonne go duelela kang go tla go tsena mo nakong. Mma ke akgole lothe ba lo ntshitseng dineo tse di farologanyeng go thusa tsheko ya lona. Dineo di ne dile dintsi, go simolola mabele, madi, dikgomo, dipudi le tsone diatla tsa lona tota, ka go dira ditiro tsa mokgatho wa lona. Dineo tse tsotlhe tse, didintle tsothe ko Modimong le mo matlhong a badimo ba lona. Di supile lorato lwa lona lolo

papametseng, lo sa tshikinyege, lo sa boife, lo sa belaele gore a phenyo re tla e bona, lo sa bonye, ebile lo sa reketle.

Selo sa bobedi ke rata go lo lekodise ka tsheko ya lona. Rre Moeti o tla bua ka botlalo, nna ke rata go le itsisi gore tota re dule ka eng ko kgotla tshekelong ga re a tswa ka eng. Lo kile lwa utlwa bangwe ba tsamaya mo, ba hirilwe gore ba lo bolele gore tsheko ya lona e tsholotswe. Mme lo ne lwa utlwa se eleng boammaruri mogago, le jaaka ba ba lathegetsweng ke dithata, ba ile go ikuela (appeal). Re ne re gweta melao ele mebedi, Molao wa bogosi (Chieftainship Act, le molao wa ntlo ya dikgosi (section 77 to 79). Re re lekgotla le re ea kgetholola ka go kgapela Bayeyi kwa ntle, le merafe yotlhe e e sa tlholegeng e bua Setswana. Re ne re batla ga pe gore lolemi lwa rona lo rutwe mo dikolong, le kgosi ya lona e amogelwe mo ntlong ya dikgosi.

Kgotla e a thotse gore, Molao wa bogosi oa kgethola. Mme ya ntsha taolo ya gore Goromente a o baakanye, merafe e lekalekane, le Bayeyi ba tsenngwe ele mengwe ya merafe. Molao o, ke one omo tona, oo bopang bogosi jotlhe. Ke one o o ntseng o neela dikgosi tsa merafe e 8 dithata, le dikgotla jaaka di ntse jaana. Ka jalo, lo a itse gore goromente o ntse a sa batle go ka bua sepe ka molao o, ka ole mogolo mo go wa ntlo ya dikgosi. Kgotla e laotse gape gore melao yotlhe e e

amanang le bogosi e e ka nnang sekgoreletsi gore Bayeyi ba se ka ba akola maduo a bogosi le yone a baakangwe. Se se raya gore molao wa ntlo ya dikgosi o tshwanetse go baakangwe, ka gore go ya ko ntlong ya dikgosi ke nngwe ya maduo a dikgosi di a bonang. Go raya gape gore, molao wa lefatshe le one o baakangwe, go seka gatwe go nale merafe e e senang lefatshe. Kgotla ka boyone e laotse gotlhe mo go tlhakafalang go lwantsha bosemorafe jo bo mo melaong ya lefatshe la rona. Re tshwanetse go solofela dipaakanyo tse di tlesang tekatekano, eseng sepe fela.

Fa Goromente a sa dire jalo, o tla bo a tlola taelo ya kgotla. Mme o ka tlola taelo ya kgotla hela fa a bona gore merafe e mebotlana ga e itse ditshwanelo tsa bone, ebile ga e thaloganye se kgotla e se ba neetseng. Kgotla e neetse merafe kgololesego. Jaanong go mo maruding a rona go bona gore ga re tsiediwe ke ope, ka go dira diphetogo tsa tsietsa motswana, di sena tekatekano.

KATHOLO E, E RAYA ENG?

1. Bayeyi ke morafe o o ekemetseng ka nosi, Kgosi Tawana gase kgosi ya Bayeyi.
2. Taolo ya kgotla ke molao, ka jalo, tekatekano ya merafe, e simologile. Ga go sepe sa kgatelelo, kgotsa kgethololo se se tshwanetseng go ka dirafadiwa gape. Re

- lebile kwa tshiamong, ga re boele ko bolateng.
3. Yoo tsweleng ka ditiro tsa bosemorafe, a batla gore morafe mongwe o gatake ditshwanelo tsa o mongwe, o tsoolola taolo ya kgotla.
 4. Fa ba pegile kgosi, e lekana le tsa merafe e e ferang bobedi;
 5. Dikgotla tse di busiwang ke Bayeyi, kgotsa di direla Bayeyi, ke tsa Bayeyi, ka gore Bayeyi ga ba tlhole ba bidiwa Batawana.
 6. Tshwanelo nngwe le nngwe e emo molaong wa bogosi, e lebisitswe Bayeyi.
 7. Goromente o tshwanetse go baakanya go tlisa tse tsothe, eseng jalo o tlola taelo ya kgotla.

Mo molaong wa Ntlo ya dikgosi, kgotla e laotse gore molao, o a kgetholola. Mme kgethololo e, e sireleditswe ke molao omongwe gape teng mo molao motheong. Jaanong, ka gore molao o, o mo molao motheong, kgotla ga e na thata ya go laola gore o baakangwe. Go raya gore re ategile mo go supeng gore molao wa ntlo ya dikgosi, o a thaolo. Mme ga re a atega gore lekgotla le ntshe taolo ya paakanyo. Se se raya gore Goromente o tshwanetse go baakanya ka go rata ga gagwe ka gore ke leloko la lekgotla la dichaba. Mme lekgotla la dichaba ga le letelele lefatshe lepe go nna le molao o o kgethololang. Ka jalo Goromente o patelesega go baakanya. Mathata ke gore, fa a

baakanya ese ka taolo ya kgotla, o ka dira dipaakanyo tse di sa tleseng tekatekanyo. Ke jaaka lo utlwa a dirile ka pego ya ga Balopi. Dipaakanyo tse a di dirang ke go hora lekgotla la dichaba gore, nyaa ke a baakanya, mme tota tekatekano ese one maikaelelo a gagwe. Maikaelelo ele go hetola mafoko gore, mongwe a seka are se se kwadilweng hoo se a kgetholola. Ke gore mokwalo o lebege o sa kgetholole, mme ditiro tsone dikgetholola. Se ke one maikaelelo a ga goromente mo go baakanyeng molao wa Ntlo ya dikgosi. Ka jalo re ganne diphetogo tse di tla yang ko palamenteng, ka gore gadi tlese tekatekano. Ke rata lo itse gore, dipaakanyo tse di dirilwe pele ga kgotla tshekelo e athola gore melao yothe e e amanang le wa bogosi e baakangwe. Ka tshwanelo, fa ene ele gore re dira le Goromente yoo batlang tekatekano, o kabo erile taolo ya kgotla etswa, a baakanya molao oo baakanyang wa ntlo ya dikgosi, eseng go o isa ka dipaakanyo tse disa tsamaelaneng le se taolo ya kgotla e se batlang. Goromente o a gobelela. Ke rata go raya gore kgobelelo e, eseka ya lo gakgamatsa ka gore, lo itse fa lo dira le Goromente yoo sireletsang bosemorafe, ebile a bo rutloetsa. Fa ne Goromente a sa rate bosemorafe, o kabo asa leta gore re seke.

Bosemorafe, go tewa go kgetholola batho ka gore ba tswa mo morafeng ofe. Ke go neela merafe emengwe ditshwanelo, o bo o di rontsha merafe

emengwe. Jaaka lo bona Goramente a dirile melao e e neelang merafe e e buang Setswana tshono ya go ipusa, mme e e sa bueng Setswana e buisiwa ke e e buang Setswana. Ke jone bosemorafe. Ke thola ke utlwa bagolo ba puso bare gaba rate bosemorafe, ba thoile bosemorafe. Mme ele bone ba ba dirileng melao e e kgethololang, ebile ba e dirahatsa, ebile ba e sireletsa, ebile ba sa rate e ka fetola. Se ke boitimokanye, go huparela selo, ka fa ore gao se rate, mme o gana go se latlha. Jaanong, se se re saletseng ke gore re itse ditshwanelo tsa rona tse kgotla e dire neetseng, re seka ra hurwa, ra ba ra tshoswa ke bao ba ba ratang bosemorafe, ba re tseela tshwanelo ya rona. Re tshwanetse go dirisa dithata tsa rona tsa dithopho tse di tlang go bona gore re tlhopho bao ba ba ka dirafatsang ditaolo tsa kgotla, ba re emela sentle ko palamenteng gore go dirwe melao e e tla fetsang bosemorafe. Eseng e e bo pepetetsang.

Mo tirisong ya teme ya rona, kgotla erile, ga re a thalosa ka botlalo gore tiriso e ka baka ditsheneyegelo tse di kae mo pusong. Bare bone ba ka laola tiriso ya seyeyi, mme ga ba na kitso e e tletseng ya gore se re se batlang se batla meamusu e e kae. Selo re tla leka go se thalosa jaaka fa Tawana a tseetse kang e kwa kgotleng ya boikuelo jaana. Go dirisa Seyeyi ga go kake ga tsaya meamusu e e fetang e e tsewang ke teme ya

Setswana, ka gore Seyeyi se mo dikgaolong dingwe hela tsa lefatshe la rona.

Mo go amogeleng kgosi ya lona ko ntlong ya dikgosi, kgotla e rile, go na le mongwe yoo bidiwang Moeti Moeti, le ene are ke kgosi, jaanong kgotla e bone gore, go na le kang e Bayeyi ba tshwanetseng go e rarabolola pele ga kgosi ya bone eka amogelwa. Gape, kgotla erile, gongwe goromente o ka tlisa tekatekano ka go bolaya bogosi, ka jalo, go re ba amogele leina la kgosi, mme gongwe bogosi bo bolawa, ga go na thalologanyo. Sa boraro, ga re a thalolosa gore, a lo pegile kgosi ka fa ngwaong ya Seyeyi sentle kgotsa nnyaa. Tse di thalolositswe, ebile leina le isitswe gape ko go Goromente.

Ka go lekalekanya merafe, taolo ya kgotla e tseetse Tawana Moremi dithata tse aneng ana natso mo merafeng. Ba ba tla tswelelang ba ganelela ka fa tlase gagwe, ke ba ba ganelelang mo bolateng fela. Jaanong ka gore o thaloganya tathegelo e sentlentle, o ile go ikuela ko kgotleng ya boikuelo (Court of Appeal. O setse a kile a bidiwa go ya go baakanya dipampiri tsa tsheko e, mme one a seka a kgona. Mme o ne a beelwa letsatsi la labone (28th). Jaanong ga re ise re utlwe gore a o kgonne go ya.

Mo boikuelong jwa gagwe, are o kgathanong le katholo yotlhe hela, segolo jang tse di latelang:

1. Taolo ya kgotla, e e reng merafe e lekalekane;
Gaa bate tekatekano;
2. Gore lekgotla le rile kgosi Kamanakao, jaaka ele kgosi ya morafe wa Bayeyi, ona le tshwanelo ya go seka, jaaka ha a sekisitse puso jaana;
3. Gore lekgotla le athotse gore Bayeyi ke morafe fela jaaka merafe e e kwadilweng mo molaong wa bogosi, o tshwanelo go tsewa ka tekatekano;
4. Gore lekgotla le rile Molao wa bogosi o a kgetholola, ebile o tsoolola ditshwanelo tsa Bayeyi tse di mo temaneng ya boraro ya Molalo motheo, ka jalo o baakangwe

Tawana are ene ke seingateledi, o ganelela mo segologolong, o batla go tswelela a re busa, rele malata a gagwe, a re bitsa "*Makoba*". Are ene gaa itse Bayeyi, o itse Makoba. Mme o itse sentle fa lefoko le, ele la lenyatso (a derogatory term). Mathapa a, oa abule mo kgotleng ko Maung, le mo TV, le mo seromamoweng. Ka go dira jaana, o re thusitse go supa gore re ntse re malata. Kana fa motho a go bona ole motho, a go tota, ga a kake a go thapatsa jaana. Nna ke bona Morafe wa Bayeyi ele morafe o o ratang kagiso, o nale toto mo bathong, onale botho. Ka jalo o thokana le boeteledipele jo bo nang le botho, le toto. Go mo morafeng wa Bayeyi go bona gore taolo ya kgotla e a dirahadiwa. Kana ga e phimolwe go fithela go

tswa taelo esele. Eseng jalo, mo nakong e, go bereka taolo ya kgotla e re nang nayo, e e re bonang re lekana le Batawana. Ke rata lo tlhaloganya selo se sentle.

Ke kopa dikgosi tsotlhe tsa Bayeyi, fa ole Moyeyi ole kgosi, o busa Bayeyi, gore o itse gore kgololesego ya morafe wa gago, omo diatleng tsa gago. Ke rata lo tswa boi lona dikgosi, lo gololesega. Ke gone fela lo ka gololang morafe wa lona. Ga gona yoo ka go ntshang mo tirong fa ore o Moyeyi. Seo ke boammaruri ga bo ntshetswe ope mo tirong. Bogosi jo o nang najo, o bo neetswe ke Bayeyi ba ba go thophileng, eseng ope gape. Molao wa bogosi ware kgosana e bewa go sena go rerisiwa le morafe. Therisano e, e a patelesega, ke yone puso ya batho ka batho. Fa motho a tla a le thophela kgosi, lo bo lo dumela, ga le itse ditswhanelo tsa lona tse di mo molaong wa bogosi. Ga gona ope yoo nang le thata ya go pateletsa morafe kgosi e o sa e batleng. Dikgosi ke kopa gore lo , bale molao wa bogosi, lo o thalologanye, ka gore ke one ore o gapileng ko kgotla tshekelong. Ke gone fela lo ka gololang sechaba sa lona. Maloba jaana lo ne lo tshosiwa ka section 22 ya molao wa bogosi. Molao o, ware kgosi ga e tsoololwe, ha e dirisa dithata tse di kafa molaong. Mme lona go ne go twe lo kgetholole mokgatho wa Kamanakao mo dikgotleng tsa lona. Go kgetholola ga go ka fa molaong, jalo ha motho are o kgetholole, o dirisa

dithata tse eseng tsa ka fa molaong, ka gore molao ga o lete kgethelolo. Go tshwana le motho a go laolo gore o bolae motho, polao gae ka fa molaong. Ka jalo ga o a tshwanela go tsaya taolo eo tsia ka gore ke thata e motho a e e pagolelang ese ka fa molaong. Ga go na molao ope oo neelang Tawana kana kgosi epe hela dithata tsa go kgetholola, mokgatho wa ope hela. Ka jalo o batla go dirisa dithata tse di seng ka fa molaong (unlawful powers). Fa ele gore mekgatho yotlhe mo Botswana, e tshwanetse go tsaya teta ko go ene, o ka bo a sa kgetholole. Mme fa are mokgatho wa kamanakao hela ke one, o kope teta ko go ene, foo o batla go kgethololola, mme go sena molao o o mo letang go dira jalo. Re bona ele motho ale mo maebing hela. O a tobetsa go bona gore are itse ditshwanelo tsa rona. Mme ke ratile thata ha lo ne lwa tshwara phuthego ko kgotleng ya lona maloba. Re tla bona gore Tawana o tla seka ka molao ofe ore o tloedileng. Nna ke bona ele motho ale mo selemong fela, a tlala naga. Fa ke ne ke le ene, ka kabo ke didimala, ke emela boikuelo hela. Ene are gongwe ke ka 1948, batho ba tshosiwa, ba bolelelwa maaka, ba bo ba tshaba ba ineela. Gompiano re kgakala thata. Re mo phenyong. Phenyong ya rona e mo tsiesisa sedidi, ebile gaa thole a itse gore re bomang, are re “*Makoba*” Yoo batlang gore busitsa ko morago re tshwanetse ra mo akohela ra mo tseela dikgato ra montsha mo godimo ga rona.

Ke ratile tiro e e dirilweng ke Bayeyi ba motse wa Maun. Tawana one are o ya go pega kgosi e e batlwang ke ene le lekoko la gagwe, le le felelang mo seating, la diengaudi, tse di eteletsweng pele ke Moeti Moeti. Ke bona bangwe ba bone gone fa, mme bangwe ba siile. Erile are a rumile Mathiba go tla go pega kgosi eo, batho ba seka ba tla mo kgotleng. Mme morago batla fa Mathiba a sena go tsamaya. Motshegare ga tla ene Tawana, mme Bayeyi ba mo leleka, ba mmolelela gore bone ga se Makoba, ke Bayeyi, a tsamaye, mme a tsamaele ruri. Ba ne ba mo kwalela lokwalo, ba bo ba ya go bolelela Molaodi le Mapodisi. One a ya go ikuela ko go Molaodi. Tota ga gona se Goromente a ka se dirang, ka gore bogosi ke jwa ya batho. Molao ga o lete go patelediwa kgosi lo sa e batle. Tirahalo e, e supa fa Bayeyi ba nale boitemogelo jwa ditshwanelo tsa bone. Ga ba sa thole ka ruilwe ke boi jwa bone. Selo ke sone hela se se ka re isang phenyong. Jaaka lo itse gore ka 1948, lo ne lwa atega mo tshekong. Mme go tswee foo ba tla ba lo tshosa, la helela lo ya ko dikgotleng tsa bone gape ba le rua. Kgololesego bagaetsho, e tla go iketewa sehuba. Lo na le maikemisetso a go thula mathata le ma tshosetsi otlhe ka sehuba lo sena poifo. Ke ratile thata gore erile ko phuthegong e e neng ele ko Sedie le Boro, Bayeyi ba dumelana gore se se dirafetseng ko kgotleng ya ga Sanyedi, enne sone soo modiro. Gongwe le gonwe ko Tawana a yang teng, kgotsa a roma

borangwaneagwe, ba tla kobiwa. Se ene ele tshwetso e e tserweng kwa diphuthegong tse pedi tse, ka letsatsi la Mopitlo a thola malatsi ale lesome le borataro, 2002. Ke yone tsela ya kgololesego. Fa le mo koba, ga gona molao oa ka sekang ka one. Se tshabeng sepe. Se ruiweng ke boi, itseng boammaruri ka gore bo tla le golola.

Sa bofelo, mma ke tsweweletse ke lo rutloetsa go tsena mokgatho wa lona. Go eteetsa ditiro tsa one le go tsena diphuthego, go bothokwa thata ka gore lo a o nonotsha, lo o neela botshelo. Fa lo sa tsene oa a swa. Mme ke lo akgolela gore diphuthego lo di tsena thata ka makatanamane. Ke utule ba leeto lwa ga rre Moeti ba bua ba sa kgale mathe. Mme le gompiano ke hano le tsile ka bontsi. Ke selo se se ntle thata. Lo ka bo lo sa kgona tsheko, fa lo ne lo sa itshupa gore le teng lo morafe, loa ithata, ebile lo a ikitsi. Mma gape ke tsweweletse ke lo rutloetse go bua Seyeyi. Fa ole moyeyi, o itse seyeyi, fa o kopana le moyeyi yo mongwe, bua seyeyi. Ga gona yoo tlaa go tshwarang. Rre Seidisa one a tshwerwe mo boemong jwa gago. O go golotse, mo direle molemo ka go se bua. Ke yone phenyo ya gagwe. Rekang dibuka lo bale. Bagolo, Seyeyi ke heditse ke lona ka go bua Setswana le bana ba lona. Ke itumela go utlwa fa go nna le diphetogo, ebile bana ba rongwa ka Seyeyi. Bua ka Seyeyi o supe ka monwana, o tla bona a utlwa. Ka moso gao supe, o tla bona a itse.

Ke rata go bua le banana, bana ba dikolo le ba magae, mme ele banana. Kere jaana kere, nnang le kgathego go ithuta Seyeyi. Rekang dibuka lo ithute. Botsang batsadi ka ditso tsa lona. Botsang, lo baleng ka ngwao ya lona. Go ikitsi kegone go itota. Morutegi mongwe o kile are, fa osa itse kwa batang go ya teng, tsela ngwe le ngwe e tla go isa teng. Jaanong, nnang le maikaelelo ago itse ditso le ngwao ya lona, le ya merafe emengwe, gore lo tle lo itote, lo itsane, lo ratane. Mma ke lo akgolele tiro entle e lo e dirileng go phephafatsa motse wa Gumare. Ke selo se se ntle thata gore mogopolo o, o tsile ka lona. Ke jone boikarabelo mo sechabeng.

Ke rata go lo akgolela go aga setsha sa lona sa ngwao. Se santse se batla madi a go aga diofisi, le loobo, gore re seka ra lapisiwa kego aga ngwaga le ngwaga. Nnang lo rapela Modimo le Badimo gore re bone madi. Re leboga ba ba ntshitseng bojang, le go lere diatla tsa bone. Sa bofelo mme ke lo itsise gore, fa lo mpega ka 1999, lo ne lo sa itse gore go raya eng, go ya kae. Mme Gompiano lo a itse. Go setse mo go lona gore lo inamole mo minyoping ee batang go le nwa madi ka sephiri. Fa lo mpega, galo a nthekele koloi, jaaka bangwe ba bua. Lo ba thokomologe, tsa bone ba heletse ba di kolota, ba bo ba kwala mo dipampiring ba ikuela ka sekoloto se. Nna, selo se mphileng ke se rata bogolosegolo. Selo seo, ke lorato. Lo

mphile lorato. Fa motho a go fa lorato, tse tsothe di a goroga. Lo mphile dikgomo, ditshilo, ditilo, mabele, diphoka, tswee, ebile lo nkagetse ntlo ko Zhau le mono. Mokete ole o ntirelang, ga gona epe kgosi e e kileng ya o bona. Dipitsi dile over 40. Tota ke tla bo kere ke batlang eng. Dimpho tsa mohuta o, di tliša boitumelo jo bosenang selekanyo. Ke dimpho tse di tswang ko boteng jwa dipelo tsa batho ba rata. Tse ke tsone tse pelo yame e tlaa di bolokang botshelo jwa me jothe. Ke lo gopola ka tsone malatsi othe. Nna ke teng ke hano ke kopa gore lo ntirise go hithelela lo bona kgololesego ya lona. Ga ke ye gope go hithelela lo gololesega.

E tare ka kgwedi ya May re dire sethabelo se sengwe ko Mau ko motsauding. Mokete wa rona wa ngwaga oo tlang, o tla tshwarelwa ko Mau. Simololang go o baakanyetsa. A Modimo ole segofatshe, ole boloke, ole neele lesego.

Watshara